

DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2025.71.48-61>

УДК 347.78:72+349.42(477)(094)

Бондар Ганна В'ячеславівна,

мистецтвознавець, Заслужений архітектор України, голова підкомітету з питань містобудування, благоустрою та земельних відносин на територіях забудови Комітету з питань державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування Верховної Ради України

bondar.hanna@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0000-8517-017X>

Чемакіна Октябрина Володимирівна,

кандидат архітектури, доцент, заступник декана з наукової роботи факультету наземних споруд і аеродромів Державного університету «Київський авіаційний інститут»

oktiabrjna.chemakina@npp.nau.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0003-2934-2752>

ОСНОВНІ ЗАСАДИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ МІСТОБУДІВНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Анотація: стаття досліджує основні засади авторського права у сфері архітектури та містобудування, аналізує чинне законодавство України, міжнародне законодавство, аquis ЄС та виявляє проблеми правової охорони архітектурних творів. Окремо розглянуто питання авторського нагляду, механізмів ліцензування та вдосконалення нормативної бази. Запропоновані рекомендації щодо адаптації українського законодавства до аquis Європейського Союзу.

Ключові слова: авторське право; архітектура; містобудування; правова охорона; ліцензування; проєктування; авторський нагляд; міжнародні стандарти; інтелектуальна власність.

Актуальність і постановка проблеми. Авторське право в архітектурі набуває актуальності в умовах активної урбанізації та реформування законодавчої бази, зокрема розробки містобудівного кодексу України. Об'єкт архітектури має потрібну природу – як твір архітектури, об'єкт будівництва та як об'єкт нерухомості.

Водночас чинна правова база містить низку суперечностей, що ускладнюють ефективний захист прав авторів творів архітектури.

До таких суперечностей передусім відноситься **нечіткість правової термінології**, оскільки чинне законодавство не містить чітких механізмів правової охорони творів архітектури на різних етапах їхнього створення,

співвідношення понять «твір архітектури» та «архітектурний об'єкт», тощо. Зокрема, архітектурні різні режими використання і охорони, що породжує суперечності у судовій практиці. До того ж, чинні норми не гарантують збереження авторського задуму при внесенні змін до будівель під час реконструкції, капітального ремонту, тому існуючий **недостатній захист прав авторів під час реконструкцій** призводить до порушення немайнових прав архітекторів. У міжнародній практиці (ЄС, Франція, Польща), навпаки, автор має право вимагати узгодження будь-яких змін щодо своєї роботи.

Попри те, що в Україні передбачена обов'язкова участь архітектора у реалізації проєкту після його затвердження, норми закону не завжди виконуються. **Відсутність чіткого визначення механізму авторського нагляду як майнового авторського права** призводить до можливості здійснення будь-яких неконтрольованих модифікацій, що змінюють або навіть спотворюють творчий задум автора.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» та Закон України «Про архітектурну діяльність» містять суперечності і **юридичні розбіжності у регулюванні авторського права в архітектурі** щодо розподілу майнових авторських прав на службові твори і твори, створені за замовленням, а також щодо майнових авторських прав архітекторів на реалізовані об'єкти. В зазначених законах використовується неузгоджені між собою терміни «твір архітектури», «ілюстрації, карти, плани, ескізи і пластичні твори, що стосуються архітектури», та «об'єкт архітектури», «проєкт твору архітектури». У зв'язку з цим виникає проблема чіткого визначення обсягу майнових авторських прав на твори архітектури як об'єкти авторського права (Закон України «Про авторське право і суміжні права») та майнових прав на об'єкт архітектури (Закон України «Про архітектурну діяльність»), які крім термінологічної неузгодженості, містять різне визначення обсягу прав та розподіл майнових прав між роботодавцем і архітектором, та між замовником і архітектором.

На вирішення зазначених суперечностей треба встановити **чітке визначення понять** «твір архітектури», «художній твір, пов'язаний з архітектурою», що дозволить законодавчо закріпити розмежування між архітектурними кресленнями, проєктною документацією та матеріалізованими об'єктами.

Закріплення відповідальності замовників та підрядників за дотриманням первинного архітектурного задуму, як це зроблено, наприклад, в Польщі та Франції, дозволить законодавче **впровадження авторського нагляду як майнового права автора**.

Отже, реформування законодавства в сфері авторського права щодо творів архітектури є нагальною потребою в умовах розробки Містобудівного кодексу

України. Врегулювання зазначених проблем термінології, авторського нагляду, розподілу майнових авторських прав на службові твори та твори, створені за замовленням, а також захисту немайнових прав архітекторів та проєктувальників сприятиме:

- гармонізації законодавства шляхом внесення змін до Цивільного кодексу України, Закону «Про архітектурну діяльність» та Закону «Про авторське право і суміжні права» для усунення колізій щодо прав авторів творів архітектури;

- чіткому визначенню обсягу майнових прав автора, та збереження майнових прав на твори, створені за замовленням, за автором, що дозволить більш ефективно захищати твори архітектури від змін, модифікацій, які змінюють авторський творчий задум, шляхом застосування існуючих механізмів стягнення компенсації архітекторам у випадку незаконного використання або модифікації їхніх проєктів без згоди автора;

- інтеграції міжнародного досвіду через використання практик ЄС, США та Великої Британії щодо регулювання прав на архітектурні твори, зокрема збереження майнових авторських прав на твір архітектури за автором, з наданням замовнику дозволу (ліцензії) на використання твору архітектури (відтворення проєкту твору архітектури), що забезпечить автора вимагати застосування правового механізму обов'язкового погодження змін із автором.

Мета дослідження, представленого в цій статті - визначення основних засад авторського права у сфері містобудування через пропозиції щодо вдосконалення нормативного регулювання і зважаючи на сучасні виклики урбанізації, міжнародні стандарти охорони авторських прав, а також чинну правову базу України, зокрема Цивільний кодекс України, Закон України «Про авторське право і суміжні права» та Закон України «Про архітектурну діяльність».

Для досягнення мети даного дослідження і визначення основних засад авторського права в сфері архітектури та містобудування і в контексті Містобудівного Кодексу України потрібно:

- проаналізувати чинну правову базу України у сфері авторського права на твори архітектури та містобудування, звертаючи увагу на суперечності між нормами Цивільного кодексу України (глава 36), Закону України «Про авторське право і суміжні права» (№ 2811-IX від 1 грудня 2022 року) та Закону України «Про архітектурну діяльність» (№ 687-XIV);

- дослідити міжнародний досвід правового захисту архітектурних творів, зокрема практики Європейського Союзу (Директива 2001/29/ЄС), США (Закон про авторське право 1976 року), Франції (Кодекс інтелектуальної власності) та Польщі (Закон «Про авторське право і суміжні права» 1994 року, із змінами 2021

року), оцінити їхню ефективність та можливість адаптації в українське законодавство;

- **оцінити** відповідність національного законодавства сучасним викликам містобудування, враховуючи зростаючу кількість архітектурних конфліктів в Україні, які стосуються порушення авторських прав (понад 34 % випадків згідно з даними Національної спілки архітекторів України), а також проблеми відсутності єдиного механізму здійснення авторського нагляду під час будівництва;

- **запропонувати** вдосконалення нормативного регулювання авторського права в архітектурі та містобудуванні, зокрема, через чітке визначення понять «твір архітектури», «проект твору у галузі архітектури», запровадження чітких механізмів обов'язкового авторського нагляду, створення типових ліцензійних договорів та механізму захисту прав архітекторів та проєктувальників під час проєктування, будівництва, реконструкцій та інших модифікацій їхніх творів.

Аналіз чинної правової бази України у сфері авторського права на твори архітектури та містобудування

Огляд існуючих положень щодо авторського права в національному законодавстві України дозволив визначити, що авторське право в Україні регулюється такими нормативними документами:

- Конституція України (ст. 54) - гарантує свободу творчості та захист інтелектуальної власності громадян;

- Цивільний кодекс України (глава 36) - встановлює загальні положення про права інтелектуальної власності, включно з авторськими правами на твори архітектури;

- Закон «Про авторське право і суміжні права» включає у «твір архітектури» креслення, ескізи, малюнки, будівлі, споруди і плани населених пунктів;

- Закон «Про архітектурну діяльність» визначає режим майнових і немайнових особистих авторських прав на «об'єкт архітектури», який включає в себе «твори містобудування», що створює правову невизначеність і ускладнює правову охорону творів архітектури.

Проведений аналіз показав також відсутність єдиного механізму регулювання службових творів: чинне законодавство містить різні положення щодо розподілу прав на службові твори архітектури. Відповідно до Закону «Про авторське право і суміжні права», якщо інше не передбачено договором, авторські права на службові твори залишаються за роботодавцем, що може обмежувати права авторів творів архітектури.

В ході аналізу встановлено:

- обмеження прав архітекторів під час реконструкції та змін проєктів в Законі «Про архітектурну діяльність», який передбачає право на авторський

нагляд, проте не встановлює обов'язковості погодження змін із автором і дозволяє замовникам змінювати проекти без згоди архітектора, що суперечить міжнародній практиці;

- відсутність механізму ліцензування та ефективного захисту авторських прав;

- відсутність стандартизованих ліцензійних договорів на використання творів архітектури, що ускладнює врегулювання правовідносин між замовниками та авторами.

- відсутність чітких правил щодо отримання компенсацій за незаконне використання архітектурних творів або їхнього модифікування без дозволу автора.

У міжнародній практиці регулювання авторських прав на твори архітектури є більш жорстким:

- Франція та Німеччина встановлюють обов'язковості авторського нагляду та передбачають високий рівень захисту немайнових прав;

- Польща вимагає чіткого розподілу прав між архітектором і замовником через детально прописані ліцензійні договори;

- США визнають за архітекторами право на отримання компенсацій за порушення немайнових прав (зокрема, спотворення проєкту без їхньої згоди).

Отже, чинна правова база України у сфері авторського права на твори архітектури містить низку суперечностей та прогалин. Відсутність чіткої регламентації службових творів, обмеження прав авторів під час реконструкцій та слабкі механізми ліцензування вимагають термінових змін для забезпечення ефективного захисту авторів творів архітектури. Гармонізація українського законодавства з міжнародними стандартами дозволить забезпечити належний рівень охорони авторських прав у сфері архітектури та містобудування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасних наукових дослідженнях приділяється значна увага проблематиці авторського права у сфері архітектури та містобудування. Аналіз опублікованих наукових праць дозволяє визначити основні підходи до регулювання авторських прав архітекторів, виявити недоліки чинного законодавства та запропонувати шляхи його вдосконалення.

Косович В. М. у своїй статті «Авторське право на об'єкти архітектурної діяльності: колізії і конкуренції норм» [9] досліджує нормативно-правові аспекти захисту авторських прав на архітектурні твори в Україні. Автор акцентує увагу на існуючих колізіях між положеннями Цивільного кодексу України, Закону України «Про авторське право і суміжні права» та Закону України «Про архітектурну діяльність». Робота містить порівняльний аналіз регулювання авторських прав на архітектурні твори в європейських країнах, зокрема у Франції

та Польщі, що є корисним для розробки відповідних змін у національне законодавство.

Вербицька А. О. у дисертаційному дослідженні «Твір архітектури як об'єкт авторського права» [10] розглядає особисті немайнові права авторів архітектурних творів, зокрема право на авторство, недоторканність твору та захист творчого задуму архітектора. Автор підкреслює, що в Україні відсутні ефективні механізми захисту немайнових прав архітекторів під час модифікації їхніх творів у процесі реконструкції чи будівництва. Робота містить практичні рекомендації щодо посилення відповідальності замовників та забудовників за порушення авторських прав.

Тарасенко Х. Ю. у статті «Право на використання об'єктів інтелектуальної власності у сфері архітектури» [11] досліджує особливості правової охорони архітектурних творів як об'єктів інтелектуальної власності. Автор аналізує існуючі механізми передачі майнових прав, звертаючи увагу на необхідність розробки типових ліцензійних договорів. Важливим аспектом статті є пропозиція щодо запровадження обов'язкового погодження будь-яких змін в архітектурному творі з його автором.

Солонар М. В. та Солонар А. М. у спільній роботі «Питання захисту авторського права у сфері архітектури» [12] аналізують механізми реєстрації декларацій про початок будівельних робіт та готовність об'єкта до експлуатації з погляду забезпечення авторських прав архітекторів. Дослідження підкреслює недостатність чинного законодавства у сфері архітектурного авторського нагляду та пропонує вдосконалення механізмів юридичного захисту авторів під час реалізації їхніх проєктів.

Кириченко В. Є. у статті «Актуальні питання інтелектуальної власності та авторського права в архітектурі» [13] висвітлює проблематику законодавчого регулювання прав архітекторів в Україні, порівнюючи його з європейськими та американськими стандартами. Автор наголошує на необхідності гармонізації українського законодавства з директивами ЄС, зокрема Директивою 2001/29/ЄС, яка передбачає жорсткіші механізми контролю та санкцій за порушення авторських прав.

Загалом, аналіз наукових публікацій свідчить про нагальну потребу вдосконалення правового регулювання авторського права у сфері архітектури та містобудування. Запропоновані дослідниками зміни включають уточнення законодавчих дефініцій, запровадження обов'язкового авторського нагляду, розробку стандартних ліцензійних договорів та посилення відповідальності за порушення прав архітекторів. Адаптація міжнародного досвіду, зокрема положень законодавства ЄС, США та Франції, може суттєво підвищити рівень захисту прав архітекторів в Україні.

Міжнародний досвід правового захисту архітектурних творів та можливість адаптації в українське законодавство

Авторське право на архітектурні твори регулюється на міжнародному рівні через низку конвенцій та директив:

- Бернська конвенція (1886 р., переглянута в 1971 р.) - встановлює мінімальні стандарти охорони архітектурних творів, які мають бути оригінальними;

- Директива ЄС 2001/29/ЄС - гармонізує авторське право в цифровому середовищі, визначаючи виключні права автора на відтворення та модифікацію творів;

- Закон США про авторське право (1976 р.) - включає специфічні положення щодо архітектурних творів та механізми захисту;

- Кодекс інтелектуальної власності Франції - забезпечує жорсткий захист архітектурних творів, включаючи охорону цілісності твору;

- Закон Польщі «Про авторське право і суміжні права» (1994 р., оновлений у 2021 р.) - визначає особливості охорони архітектурних творів, ліцензування та авторського нагляду.

Досвід Європейського Союзу (Директива 2001/29/ЄС) в сфері захисту авторського права, регулюється і забезпечує:

- виключні права автора на відтворення, розповсюдження та модифікацію творів;

- право на зазначення авторства та захист від неправомірного використання творів.

Директива 2001/29/ЄС визначає практику захисту авторського права, механізми компенсації за порушення авторських прав, право авторів оскаржувати зміни до їхніх творів без їхньої згоди.

Основна частина. Українське законодавство потребує гармонізації з директивами ЄС, зокрема посилення захисту особистих немайнових прав архітекторів. Доцільно встановити обов'язковість отримання згоди автора на будь-які зміни у проєкті.

Цікавим і корисним є досвід США (Закон про авторське право 1976 року) щодо захисту авторських прав, основні положення якого поширюється на проєкти, креслення та реалізовані архітектурні твори. Підкреслюється що ключовою умовою отримання авторських прав з оригінальність і креативність архітектурної ідеї. Визначені чіткі механізми відшкодування збитків при порушенні авторських прав.

Закон регламентує певні позиції практики захисту авторських прав. Так, автор має право подати позов за неправомірне використання архітектурного твору, а відшкодування збитків можливе як за матеріальні, так і за моральні

порушення. Важливим для аналогічного посилення механізмів компенсації для авторів є положення щодо компенсації за комерційне використання їхніх творів без згоди автора. Це положення для адаптації в Україні межує з необхідністю розширити захист авторських прав на етапі реалізації архітектурного твору.

Для визначення термінології в сфері авторського права можливо скористатися також досвідом Франції. Основні положення регламентуючого документу (Кодекс інтелектуальної власності) встановлюють, що архітектурні твори охороняються на рівні художніх творів, а захист поширюється як на креслення, так і на збудовані об'єкти. Встановлено високий рівень юридичного захисту прав авторів-архітекторів: жорсткий контроль над внесенням змін до архітектурних творів, які у збудованому архітектурному об'єкті можуть здійснюватися лише за погодженням з автором. Порушення цього положення призводить до настання відповідальності за незаконні зміни та використання твору без згоди автора.

Можливість адаптації в Україні положень Кодексу інтелектуальної власності Франції може стосуватися запровадження механізмів обов'язкового авторського нагляду і визначення відповідальності за неправомірні зміни в архітектурних об'єктах.

В Польщі (Закон «Про авторське право і суміжні права», оновлення 2021 р.) охоплює охорону авторських прав на креслення, моделі та архітектурні об'єкти. Автори мають виключне право на внесення змін у свої твори і право на обов'язковий авторський нагляд за реалізацією проєкту. Встановлено механізми отримання роялті за використання архітектурних творів. Розроблено стандартизовані ліцензійні договори для надання прав на використання архітектурних творів.

Так само і в Україні обов'язковий авторський нагляд має бути юридично закріпленим майновим правом автора, та обов'язковим у будівництві разом з механізмами компенсації авторам за використання їхніх творів.

Табл 1. Порівняльний аналіз міжнародних моделей захисту авторських прав

Країна	Основний нормативний акт	Захист немайнових прав	Авторський нагляд	Компенсація за порушення
ЄС	Директива 2001/29/ЄС	Так	Частково	Висока
США	Закон про авторське право 1976 р.	Так	Ні	Висока
Франція	Кодекс інтелектуальної власності	Так	Так	Висока

Країна	Основний нормативний акт	Захист немайнових прав	Авторський нагляд	Компенсація за порушення
Польща	Закон 1994 р. (оновлений у 2021 р.)	Так	Так	Висока
Україна	Закон "Про авторське право і суміжні права"	Частково	Ні	Низька

Отже, проведений аналіз дає певні визначення щодо адаптації міжнародного досвіду в Україні:

- Запровадження авторського нагляду як режиму охоронимайновихавторських прав - як у Польщі та Франції.

- Гармонізація законодавства з директивами ЄС - забезпечення відповідності Директиві 2001/29/ЄС.

- Впровадження механізмів компенсації - аналогічно США, де автори-архітектори можуть отримувати значні виплати за порушення авторських прав.

- Запровадження стандартних ліцензійних договорів - як у Польщі, що забезпечить юридичну визначеність.

- Захист немайнових прав авторів - законодавче закріплення права автора на контроль за використанням його творів.

Міжнародна практика свідчить, що ефективний захист авторських прав у сфері архітектури базується на комплексному підході, який включає жорсткий контроль за внесенням змін до творів, обов'язковий авторський нагляд та чіткі механізми ліцензування. Україна може запозичити найкращі практики ЄС, США, Франції та Польщі для вдосконалення своєї нормативно-правової бази та забезпечення ефективного захисту прав архітекторів.

Враховуючи аналіз національного законодавства та міжнародного досвіду, запропонована низка заходів для вдосконалення нормативного регулювання авторського права у сфері архітектури та містобудування, які визначають засади авторського права у сфері архітектури та містобудування і мають бути враховані в Містобудівному кодексі України .

1. Чітке визначення понять.

Однією з головних проблем чинного законодавства є розбіжності у визначенні ключових термінів. Тому необхідно внести до законодавства наступні уточнення: розмежування режиму охорони художніх творів, пов'язаних з архітектурою і творів архітектури, чітке визначення розмежування майнових авторських прав на службовий твір та твір архітектури, створений за замовленням.

2. Запровадження авторського нагляду як складової майнового авторського права. В Містобудівному Кодексі України має бути передбачено:

- Встановлення обов'язкової участі автора в реалізації його архітектурного проєкту на всіх етапах проєктування, будівництва та реконструкції.
- Відповідальність за несанкціоноване втручання у твір або проєкттворю без погодження з автором, спотворення твору.
- Посилення режиму захисту авторських майнових прав через встановлення режиму майнових авторських прав при здійсненні авторського нагляду.

3. Вдосконалення механізму захисту прав архітекторів при подальших змінах твору (реконструкція, капітальний ремонт). Потрібно запровадити:

- механізм обов'язкового погодження змін архітектурного проєкту з його автором;
- обмеження на модифікацію твору архітектури без згоди автора;
- компенсаційні механізми для авторів, чий твір були незаконно змінені або зруйновані.

4. Розробка типових ліцензійних договорів. Необхідно розробити та затвердити:

- типові ліцензійні договори на використання творів архітектури;
- чіткі положення щодо прав на використання художніх творів, пов'язаних з архітектурою та творів архітектури;
- істотні умови договору, що стосується твору архітектури.

5. Гармонізація українського законодавства з міжнародними стандартами. Україна має:

- привести законодавство в частинах, що стосуються авторського права у відповідність до Бернської конвенції та Директиви 2001/29/ЄС;
- врахувати досвід Франції, Польщі, США, де захист архітекторів включає компенсаційні механізми, ліцензійні договори на використання творів та авторський нагляд як складова майнових прав авторів;
- Врегулювати норми законодавства у сфері авторського права з нормами містобудівного законодавства.

6. Посилення юридичної відповідальності за порушення авторських прав:

- запровадити механізми колективного управління правами архітекторів, за аналогією зі сферами музики та літератури.

7. Освітні заходи та підвищення обізнаності архітекторів:

- включити навчальні курси з авторського права до освітніх програм архітектурних спеціальностей;
- проводити тренінги та семінари щодо механізмів захисту авторських прав;

- створити онлайн-платформи для консультування архітекторів щодо правового захисту їхніх творів.

Висновки. Таким чином, основні засади авторського права можуть бути впроваджені в Містобудівний Кодекс України, що дозволить:

- Забезпечити ефективний захист авторських прав архітекторів.
- Покращити якість архітектурного проєктування та реалізації проєктів.
- Стимулювати інновації в архітектурі та містобудуванні.
- Усунути прогалини в законодавстві, що зумовлюють порушення авторського права.

Включення зазначених положень в Містобудівний Кодекс України сприятиме підвищенню рівня правового захисту прав архітекторів та гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами.

Список літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (редакція від 01.01.2020). *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 31.01.2025).
2. Цивільний кодекс України (редакція від 10.01.2025). *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 31.01.2025).
3. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 № 2811-IX (редакція від 15.11.2024). *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20> (дата звернення: 31.01.2025).
4. Закон України «Про архітектурну діяльність» № 687-XIV (редакція від 15.11.2024). *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14> (дата звернення: 31.01.2025).
5. Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. *EUR-Lex – Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32001L0029> (date of access: 31.01.2025). (англійською)
6. Copyright Law of the United States (Title 17) of 1976. URL: <https://www.copyright.gov/title17/> (date of access: 31.01.2025). (англійською)
7. Code de la propriété intellectuelle [Ressource électronique]. – Dernière mise à jour : 16 février 2025. – Légifrance – Service public de la diffusion du droit. – Mode d'accès : <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006069414/>, libre. (Date de consultation : 31.01.2025). (французькою).
8. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Internetowy System Aktów Prawnych. URL:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19940240083> (Data dostępu: 31.01.2025). (польською)

9. Косович В.М. Авторське право на об'єкти архітектурної діяльності: колізії і конкуренції норм. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. Вип.3. 2022. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2022-3-01-01>

10. Вербицька А.О. Твір архітектури як об'єкт авторського права: дис. ... канд. юрид. наук. Київ: КНУ ім. Т. Шевченка, 2022. 243 с. URL: https://scc.knu.ua/upload/iblock/369/dis_Verbytska%20A.O (дата звернення: 31.01.2025).

11. Тарасенко Х.Ю. Право на використання об'єктів інтелектуальної власності у сфері архітектури. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. №70. С.203-209. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.70.30> (дата звернення: 31.01.2025).

12. Солонар А.В., Солонар О.В. Питання захисту авторського права у сфері архітектури й містобудування: практичний аспект. *Порівняльно аналітичне право*. 2016. №4. С.157-160. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/60453/3/Solonar_Solonar.pdf (дата звернення: 31.01.2025).

13. Кириченко І.О. Актуальні питання інтелектуальної власності та інноваційного розвитку. *Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України*. 2014. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/03/Kyrychenko.pdf> (дата звернення: 31.01.2025).

References

1. Verkhovna Rada Ukrainy. (2020, January 1). Konstytutsiia Ukrainy (Constitution of Ukraine) (Document No. 254k/96-VR, current edition — version of 01.01.2020, based on 27-IX). Ofitsiyni webportal Parlamentu Ukrainy (Official web portal of the Parliament of Ukraine). Retrieved January 31, 2025, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vp#Text> (in Ukrainian).

2. Verkhovna Rada Ukrainy. (2025, January 10). Tsyvilnyi kodeks Ukrainy (Civil Code of Ukraine) (Current edition—version of 10.01.2025). Ofitsiyni webportal Parlamentu Ukrainy (Official web portal of the Parliament of Ukraine). Retrieved January 31, 2025, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (in Ukrainian).

3. Verkhovna Rada Ukrainy. (2024, November 15). Zakon Ukrainy "Pro avtorske pravo i sumizhni prava" (Law of Ukraine "On Copyright and Related Rights") (Version of 15.11.2024, originally adopted on 01.12.2022, No. 2811-IX). Ofitsiyni webportal Parlamentu Ukrainy (Official web portal of the Parliament of Ukraine). Retrieved January 31, 2025, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20> (in Ukrainian).

4. Verkhovna Rada Ukrainy. (2024, November 15). Zakon Ukrainy "Pro arkhitekturnu diialnist" (Law of Ukraine "On Architectural Activity") (Version of 15.11.2024, No. 687-XIV). Ofitsiyni webportal Parlamentu Ukrainy (Official web portal of the Parliament of Ukraine). Retrieved January 31, 2025, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14> (in Ukrainian).
5. European Parliament and Council of the European Union. (2001, May 22). Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. EUR-Lex – Access to European Union Law. Retrieved January 31, 2025, from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32001L0029> (in English)
6. U.S. Congress. (1976). Copyright Law of the United States (Title 17) of 1976. U.S. Copyright Office. Retrieved January 31, 2025, from <https://www.copyright.gov/title17/> (in English)
7. Gouvernement français. (2025, 16 février). Code de la propriété intellectuelle. Légifrance – Service public de la diffusion du droit. Récupéré le 31 janvier 2025, de <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006069414/> (in French)
8. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. (1994, 4 lutego). Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Internetowy System Aktów Prawnych. Pobrano 31 stycznia 2025, z <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19940240083> (in Polish)
9. Kosovych, B. M. (2022). Copyright to the Objects of Architectural Activity: Conflicts and Competitions. Problems of Modern Transformations. Series: Law, Public Management and Administration, (3). DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2022-3-01-01> (in Ukrainian)
10. Verbytska, A. O. (2022). Tvir arkhitektury yak ob'iekt avtors'koho prava [An architectural work as an object of copyright] (Candidate of Legal Sciences dissertation). Taras Shevchenko National University of Kyiv. Retrieved January 31, 2025, from https://scc.knu.ua/upload/iblock/369/dis_Verbytska%20A.O (in Ukrainian)
11. Tarasenko, Kh. Yu. (2022). Pravo na vykorystannia ob'iektiv intelektualnoi vlasnosti u sferi arkhitektury [The right to use intellectual property objects in the field of architecture]. Naukovyi Visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Serii: Pravo, 70, 203-209. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.70.30> (in Ukrainian)
12. Solonar, A. V., & Solonar, O. V. (2016). Pytannia zakhystu avtorskoho prava u sferi arkhitektury y mistobuduvannia: Praktychnyi aspekt [Issues of copyright protection in the field of architecture and urban planning: A practical aspect]. Porivnialno-analitychne pravo, 4. 157-160. Retrieved January 31, 2025, from

https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/60453/3/Solonar_Solonar.pdf (in Ukrainian)

13. Kyrychenko, I. O. (2014). Aktualni pytannia intelektualnoi vlasnosti ta innovatsiinoho rozvytku [Current issues of intellectual property and innovative development]. Scientific Research Institute of Legal Support for Innovative Development of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine. Retrieved January 31, 2025, from <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/03/Kyrychenko.pdf> (in Ukrainian)

Abstract

Hanna Bondar, Art historian, Honored Architect of Ukraine, Head of the Subcommittee on Urban Planning, Landscaping, and Land Relations in Development Areas of the Committee on State Power, Local Self-Government, Regional Development, and Urban Planning of the Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Oktyabrina Chemakina, PhD in Architecture, Associate Professor Deputy Dean for Research of the Faculty of Land-Based Structures and Airfields, State University of Kyiv Aviation Institute, Kyiv, Ukraine.

Fundamental principles of copyright in the context of the concept of the urban planning code of Ukraine

The article examines the fundamental principles of copyright in architecture and urban planning, focusing on Ukraine's legislative framework, international legal norms, and the EU acquis. It highlights existing contradictions in Ukrainian copyright law regarding architectural works, emphasizing the need for harmonization with European legal standards. Special attention is given to the legal status of architectural projects, author supervision, licensing mechanisms, and the scope of moral and economic rights of architects. A major issue identified is the lack of a clear legal distinction between architectural works and architectural objects, leading to inconsistent protection of intellectual property rights. The paper also analyzes the challenges posed by modifications to architectural works without the author's consent, a situation that is more strictly regulated in EU countries such as France and Poland. Furthermore, the study reviews international best practices, including the EU Directive 2001/29/EC, the U.S. Copyright Act of 1976, and France's Intellectual Property Code, outlining mechanisms for improved copyright protection in architecture. The article proposes legal amendments to ensure stronger protection of architects' rights, including mandatory author supervision, the introduction of standardized licensing agreements, and clearer legal definitions of architectural copyright. These recommendations aim to align Ukrainian law with international practices, facilitating better enforcement and protection of intellectual property in the field of architecture and urban planning.

Keywords: copyright; architecture; urban planning; legal protection; licensing; design; author supervision; international standards; intellectual property.